

MAGYAR
HELSINKI
BIZOTTSÁG

Strasbourgi jogérvényesítés kis kitekintéssel az uniós eljárásokra

---

Tóth Balázs

Kádár András Kristóf

Magyar Helsinki Bizottság

Miért különösen jó jogászként?

- Szigorúan pozitivistá értelmzéssel szemben elvi alapú megközelítés: alapjog céljából indul ki, elvekre alapozva lehet igényt érvényesíteni, nem a szigorú nyelvtani értelmezésből kell kiindulni, pl. **Funke kontra Franciaország** (10828/84)
- Strasbourg: állam felelőssége akár a jogszabály alapjogsértő, akár az értelmezés, akár a gyakorlat
- Luxembourg: uniós jogba ütköző hazai jogszabály félretételének lehetősége (Európai Unió Alapjogi Chartája: alapjogok katalógusa)

Strasbourgi rendszer

Mire jó – eljárásjogi haszon és az extra?

Be. 649. § (4) Nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv határozata alapján felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a szerv megállapította, hogy az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős ügydöntő határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződést

(5) Felülvizsgálatnak akkor is helye van, ha a nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv a nemzetközi szerződés azon rendelkezésének megsértését állapította meg, amely olyan eljárási szabálysértést valósított meg, amely e törvény szerint csak fellebbezéssel támadható.

KIVÉVE: hosszpanaszok (650. § (4) bek.)

659. § (4) A [...] a felülvizsgálati indítványt a törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel ellentétes jogszabály figyelmen kívül hagyásával, illetve a nemzetközi emberi jogi szerv döntésének alapulvételével kell elbírálni.

Pp. 393. §

c) a fél az Emberi Jogok Európai Bíróságának az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezményben vagy annak kiegészítő jegyzőkönyveiben meghatározott valamely jog megsértését megállapító saját ügyében hozott ítéletére hivatkozik, feltéve, hogy az ügyében hozott jogerős ítélet ugyanezen a jogsértésen alapul, és az Emberi Jogok Európai Bíróságától elégtételt nem kapott, vagy a sérelem kártalanítással nem orvosolható,

+ alkotmányos sztenderd, + pénz, + kommunikációs eszköz

Általános szabályok

Európa Tanács (46 tagú) égisze alatt létrejött nemzetközi egyezmény

Jogok katalógusa + végrehajtó mechanizmus (Emberi Jogok Európai Bírósága)

Kérelem:

➤ Részes állam hatóságának felelőssége (közvetlenül vagy megelőzés elégtelensége miatt)

➤ Hazai hatékony jogorvoslatok kimerítése (szubszidiaritás): de ha nem hatékony, ellenjavallt (**K.M.C. kontra Magyarország ügy**) → bizonytalanság esetén párhuzamos kérelmek

➤ 4 hónap (postai bélyegző)

➤ **Negyedfok doktrína:** Tényeket, bizonyítékok elfogadhatóságát, jog értelmezését, bűnösség kérdését NEM vizsgálja, KIVÉVE: nyilvánvalóan és kirívóan önkényes döntések esetén („igazság és józan ész megcsúfolása”) – **Khamidov kontra Oroszország** (72118/01): csak nagyon súlyos, egyértelmű és egyszerűen ismertethető jogsértés esetén van rá esély (Balogh kontra Magyarország ügy → „2 percben egy nyolcadikosnak” teszt

---

Eljárás

- Kérelem
  - Befogadás (egyesbíró vagy bizottság)
  - Kommunikáció (kamara) (innentől ügyvédkényszer és angolul vagy franciául folyó eljárás, felmentés kérhető)
  - Reakció
  - Észrevételek
  - Ítélet (általában írásbeli eljárás)
  - Nagykamarához utalás (nem alanyi jog)
  - Nagykamarai döntés
-

Eljárás – új fejlemények

- **Békés megegyezésre tett kísérlet:** a Bíróság a kommunikációval egyidejűleg javaslatot tesz békés megegyezésre (jellemzően az összeg megjelölésével), kivéve ha elvi jelentőségű új kérdés merül fel, vagy más miatt az egyezés nem indokolt, és csak akkor megy tovább az eljárás, ha 12 hét alatt nincs egyezés
- **„Táblázatos eljárás”:** háromtagú bizottság ügyek egyesítésével alapos egyéni vizsgálat nélkül dönt arra tekintettel, hogy az adott kérdés kiforrott esetjog alá tartozik (alapvetően kedvező, de ellehetlenítheti a kirívó esetek előtárását)
- Szalontay kontra Magyarország (71327/13): **AB panasz kimerítendő 6.** cikkes jogsértések esetén – hatékony jogorvoslatnak minősül! (Pedig: kormány nem tudott olyan ügyet bemutatni, ahol az AB orvosolt volna ilyen jellegű panaszt. 2012-2019: 4841 alkotmányjogi panaszból 4578 (94.56%) visszautasítva, a befogadott 263-ból 68-ban adtak igazat a beadványozónak, ebből mindössze 2 érintett tisztességes büntetőeljáráshoz fűződő jogot)

6. Cikk – tisztességes tárgyaláshoz való jog

1. Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét **a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja**, és hozzon határozatot [...] az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. [...].
  2. Minden bűncselekménnyel gyanúsított személyt mindaddig **ártatlannak kell vélelmezni**, amíg bűnösségét a törvénynek megfelelően meg nem állapították.
  3. Minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van - legalább - arra, hogy
    - a) a legrövidebb időn belül **tájékoztassák** olyan nyelven, amelyet megért, és a legrészletesebb módon az ellene felhozott vád természetéről és indokairól;
    - b) rendelkezék a **védekezésének előkészítéséhez szükséges idővel és eszközökkel**;
    - c) **személyesen, vagy az általa választott védő segítségével védekezhessék**, és ha nem állnak rendelkezésre eszközök védő díjazására, amennyiben az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg, **hivatalból és ingyenesen rendeljenek ki számára ügyvédet**;
    - d) **kérdéseket intézzen vagy intéztessen a vád tanúihoz és kieszközhesse a mentő tanúk megidézését és kihallgatását ugyanolyan feltételek mellett**, mint ahogy a vád tanúit megidézik, illetve kihallgatják;
    - e) **ingyenes tolmács** álljon rendelkezésére, ha nem érti vagy nem beszéli a tárgyaláson használt nyelvet.
-

Az uniós rendszer

Hogyan használhatjuk az uniós jogot?

Uniós jog elsőbbsége: ha a hazai jog és az uniós jog ütközik, a bíróságnak a hazai jogot félre kell tenni és az uniós jogot kell alkalmazni.

Felhívható-e az uniós jog?

Közvetlen hatály – az uniós jog közvetlenül felhívható/hivatkozható a hazai bíróságok előtt

Közvetett hatály – a hazai jogot az uniós joggal összhangban kell értelmezni

Eltérő természetű uniós normák felhívhatósága eltérő a két lényeges forrás vonatkozásában:

Európai Unió Alapjogi Chartája (elsődleges norma) → közvetlenül hatályosul

Büntetőeljárás irányművek (másodlagos – a szerződésekkel életre hívott szervek által alkalmazott – norma) → csak bizonyos feltételek esetén hatályosul közvetlenül

Strasbourg és Luxembourg összehasonlítás: eljárási szempontok

Strasbourg

- Kommunikáció után: angol vagy francia nyelven
- Költségtámogatás adható
- 6. cikkés ügyekben: csak az eljárás teljes lezárása után (AB ideértve) -- „áldozati státusz”
- 5-6 év is lehet
- Jogsértés megállapítása: kompenzáció (ügyvédi munkadíj is) és bizonyos esetekben az ügy újrainyítása
- Beavatkozás: bíróság dönt róla, civilszervezetek számára lehetséges
- Magunk urai vagyunk

Luxembourg

- Bármely uniós nyelven
- Költségtámogatás adható
- Eljárás közben
- 15-18 hónap, de fogva lévő terhelt esetén akár 8-10 hét alatt (bíróságnak kell kérnie)
- Nincs kompenzáció (sem perköltség), a EUB döntése alapján a hazai bíróságnak kell levonni a következtetést
- Tagállamok és uniós szervek mellett aki az alapeljárásban szereplő/beavatkozó (vélemények csatolása)
- Bírótól függ

Strasbourg és Luxembourg: tartalmi kérdések

Uniós jog értelmezését a strasbourgi esetjog alapján kell elvégezni:

Charta 52. cikk: (3) Amennyiben e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek **az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben biztosított jogoknak**, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét **azonosnak kell tekinteni** azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek. [...]

2013/48 irányelv, preambulum, 50. pont: az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog megsértésével tett vallomások vagy az így szerzett bizonyítékok értékelése során „**figyelembe kell venni az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatát**, amely szerint a védelemhez való jog elviekben **helyrehozhatatlanul sérül**, ha az ügyvédi segítség igénybevételét mellőzve lefolytatott rendőrségi kihallgatás során tett **beismerő vallomást felhasználják az ítélet alátámasztására.**”

Strasbourg és Luxembourg: tartalmi kérdések II.

Néha az uniós jog kedvezőbb:

2016/343 irányelv az ártatlanság vélelméről, 7. cikk (5): „A hallgatáshoz való jognak vagy az önvádra kötelezés tilalmából fakadó jognak a gyanúsított és a vádlott általi gyakorlása **nem használható fel ellene, továbbá nem tekinthető bizonyítéknak arra nézve, hogy elkövette az érintett bűncselekményt.**”

Strasbourgi esetjog: ha van *prima facie* gyanú, a hallgatásból levonható következtetés a bűnösségre bizonyos feltételek megléte esetén (**Murray kontra Egyesült Királyság**): „Az ügy összes körülményei alapján lehet megítélni, hogy a hallgatásból levonhatók-e negatív következtetések a bűnösségre. A józan ész alapján erre lehetőség van, ha a terhelt elleni bizonyítékok evidensen szükségessé tesznek bizonyos válaszokat a részéről. A tárgyaláson előtárt bizonyítékok rendkívüli módon terhelőek voltak a panaszosra nézve.”

Preambulum 27. pont: „Azt, hogy sérült-e a hallgatáshoz való jog vagy az önvádra kötelezés tilalma, az EJEE szerinti tisztességes eljáráshoz való jognak az Emberi Jogok Európai Bírósága általi értelmezését **figyelembe véve** kell meghatározni.” – nem egyértelmű „követése” az esetjognak.

Strasbourg és Luxembourg: tartalmi kérdések III.

Néha a strasbourgi esetjog kedvezőbb:

DK-ügy (C-653/19 PPU, ügy): A bolgár Be. Szerint amikor egy letartóztatott ügye bírósági szakaszba lép, a perbíróság dönt a letartóztatás fenntartásáról. Ha fenntartja, nincs felső határa, és csak akkor lehet ezt a döntést felülvizsgálni, ha a terhelt új körülményeket hoz fel. Kérdés: ez összeegyeztethető-e az 2016/343 irányelv 6. cikkével (bizonyítási teher: a tagállamok biztosítják, hogy a terhelték bűnösségének megállapítása tekintetében a bizonyítási teher a vádhatóságot terhelje).

Luxembourg: ez nem a bűnösség tekintetében hozott döntés, erre nem vonatkozik a 6. cikk.

Ezzel szemben a strasbourgi esetjog a letartóztatás tekintetében a hatóságokra telepíti a bizonyítási kötelezettséget.

Strasbourg és Luxembourg: tartalmi kérdések IV.

Az **előzetes kérdés feltételének elmaradása** önmagában is lehet a tisztességes eljárást sértő mulasztás

Gradinar kontra Moldova (7170/02): indokolt döntéshez való jog → A nemzeti bíróságoknak megfelelő világossággal kell ismertetniük azokat az érveket, amelyek alapján a döntésüket meghozták. Cél: (i) fellebbezés előkészítése; (ii) jelzés a feleknek arról, hogy az érveiket meghallgatták; (iii) ez teszi lehetővé az igazságszolgáltatási rendszer nyilvános ellenőrzését.

Nem kell a védelem minden érvére reagálni, de a releváns, lényegi érvekkel kapcsolatban a bíróságnak elő kell adnia az indokait.

Dhahbi kontra Olaszország (17120/09): a tisztességes eljárás elve megköveteli az elutasítást megalapozó érvek előadását (ezek a következők lehetnek: a kérdés nem releváns, azt már megválaszolta az EU Bír., vagy annyira egyértelmű ebben az uniós jog, hogy arra nincs szükség).

Strasbourg és Luxembourg: tartalmi kérdések V.

Strasbourg: a tisztességes eljáráshoz való jog szinte minden részlete le van fedve, nagyon gazdag és részletes esetjog ↔ Luxembourg: csak azzal kapcsolatban alkalmazható, ami szerepel az irányelvekben (lásd Charta fent idézett 51. cikke), és **minimális esetjog** egyelőre.

Példák: **HYA és mások (C-348/21)**: Előzetes kérdés: felolvasással az eljárás anyagává tehetők-e a kiutasított tanúk vallomásai?

Luxembourg: **2016/343 irányelv** 8. cikk (a tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak joguk van a tárgyalásukon jelen lenni) összeolvasva a **Charta 47. és 48. cikkével** azt eredményezi, hogy főszabály szerint nem tehetők az eljárás anyagává, kivéve, ha (i) a tanú nyomós okból nem tud megjelenni, (ii) nem ennek a tanúnak a vallomása a kizárólagos, vagy meghatározó alapja az elítélésnek; (iii) megfelelő eljárási garanciák vannak a védelem ebből fakadó hátrányainak ellensúlyozására. Ezt a hazai bíróságnak kell eldönteni.
